

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

УДК 347.78

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ

А. С. Штефан

д.ю.н., ст. досл., завідувач відділу авторського права і суміжних прав

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

ORCID: 0000-0003-2382-4849

LEGISLATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF COPYRIGHT AS AN OBJECT OF SYSTEMATIZATION

A. S. Shtefan

Doctor of Legal Sciences/Dr. Habil. (Law), Associate Professor, Head of the
Copyright and Related Rights Department of the Intellectual Property Scientific
Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0003-2382-4849

***Анотація:** У тезах доповіді обґрунтовано, які нормативно-правові акти впливають на стан систематизації законодавства України у сфері авторського права, та визначено перелік таких актів.*

***Ключові слова:** авторське право, систематизація законодавства*

***Abstract:** The thesis substantiates which regulatory acts affect the level of systematization of Ukrainian copyright legislation and identifies a list of such acts.*

***Keywords:** copyright, systematization of legislation*

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

Систематизація законодавства полягає у його структурному і змістовному впорядкуванні шляхом об'єднання положень нормативно-правових актів у єдину цілісну систему, кожен елемент якої узгоджений з іншими елементами. Внаслідок цього законодавство оптимізується за структурою і змістом, відбувається загальне підвищення його якості та осучаснення, усуваються повтори однотипних норм, колізії між ними. Систематизація законодавства завжди має галузевий характер, тому її дослідження, за винятком загальнотеоретичних, зазвичай сфокусовані на певній сфері суспільних відносин, врегульованій нормами права. Не дивлячись на значну наукову увагу до цієї проблематики, сфера авторського права не одержала достатньої уваги у контексті систематизації законодавства, що зумовлює актуальність відповідних наукових пошуків.

У сфері авторського права діє низка нормативно-правових актів: міжнародні договори, Цивільний кодекс України [1], Закон України «Про авторське право і суміжні права» [2] та інші закони, підзаконні акти. Водночас стан систематизації законодавства у цій сфері зумовлюється лише окремими актами – тими, що містять норми щодо об'єктів правової охорони, суб'єктів авторського права, змісту їх прав, винятків з майнових авторських прав і строків їх чинності. Окрім того, на стан систематизації законодавства впливають лише акти, які можуть упорядковуватися державою, тобто, держава може уточнювати зміст їх положень шляхом внесення змін і доповнень чи скасування застарілих норм та об'єднувати їх положення з нормами інших актів у новий акт, який замінює собою раніше прийняті акти.

З огляду на це міжнародні договори України, зокрема, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [3], Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право [4], Марракеський договір про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до

опублікованих творів[5], загалом не є об'єктом систематизації. Згідно зі ст. 9 Конституції України[6] чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору (ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України»[7]). Тобто, міжнародний договір як частина національного законодавства застосовується в такому ж порядку, який передбачено для норм національного законодавства, та в контексті авторського права має примат над тими положеннями внутрішнього законодавства, в яких містяться інші правила, ніж у договорі. Не дивлячись на те, що міжнародний договір адресований державам-сторонам, його норми прямої дії можуть безпосередньо застосовуватися у правовідносинах між фізичними та/або юридичними особами України[8, с. 8]. Водночас жодна держава-учасниця міжнародного договору не може самостійно змінювати його положення, скасовувати застарілі норми чи вводити нові. Міжнародні договори не об'єднуються з внутрішніми актами і продовжують існувати у вигляді окремих багатосторонніх актів. Тому той факт, що положення нормативно-правових актів України у сфері авторського права можуть відтворювати положення певного міжнародного договору, не свідчить про відсутність систематизації законодавства у цій сфері.

Закони, що регулюють відносини, дотичні до авторського права, однак не містять норм про охорону творів і права на них, не впливають на систематизацію законодавства у цій сфері через відмінності у предметі правового регулювання. Зокрема, згадка у ч. 1 ст. 20 Закону України «Про видавничу справу» [9], що права та обов'язки видавця у відносинах з автором (співавторами) твору, їх спадкоємцями чи з особою, якій автори чи їх спадкоємці передали авторські майнові права, визначаються законодавством

України з питань інтелектуальної власності, не означає, що він регулює відносини у сфері авторського права, оскільки жодна його норма не торкається питань правової охорони творів, не визначає зміст цієї охорони. Так само Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [10] не визначає умови правової охорони творів та права авторів і має самостійний предмет правового регулювання. Тому ці та інші закони, у яких авторське право лише певним чином згадується, не виступають об'єктом систематизації законодавства у сфері авторського права.

Підзаконні акти, що передбачають порядок здійснення певних процедур, таких як державна реєстрація авторського права [11] чи набуття творами статусу сирітських [12], також не позначаються на стані систематизації законодавства про авторське право, оскільки регламентовані ними питання не стосуються правової охорони творів. Ці акти не втручаються у сферу дії Закону України «Про авторське право і суміжні права», а лише розвивають його окремі положення, визначають порядок здійснення певних дій, встановлених Законом.

Це відповідно звужує обсяг актів, які можуть оцінюватися на предмет систематизації законодавства України у сфері авторського права. До таких актів належать Цивільний кодекс України, Закон України «Про авторське право і суміжні права», а також закони, які визначають особливості авторського права у певних видах діяльності – «Про архітектурну діяльність» [13], «Про кінематографію» [14], «Про театри і театральну справу» [15]. У цих актах містяться норми, які безпосередньо стосуються охорони творів та особливостей виникнення і здійснення прав на них, а тому усі вони впливають на систематизацію законодавства України у сфері авторського права і детермінують її стан.

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. Офіційний вісник України. 2023. № 3. Ст. 196.
3. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 28.03.2024).
4. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text (дата звернення: 28.03.2024).
5. Марракеський договір про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-13#n2 (дата звернення: 28.03.2024).
6. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. ВВР. 2004. № 50. Ст. 540.
8. Штефан А. Деякі проблеми застосування Угоди про асоціацію як джерела авторського права України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1. С. 5-16.

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

9. Про видавничу справу: Закон України від 05 червня 1997 року № 318/97-ВР. ВВР. 1997. № 32. Ст. 206.

10. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15 травня 2018 року № 2415-VIII. ВВР. 2018. № 32. Ст. 242.

11. Про затвердження Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір: наказ Міністерства економіки України від 16.08.2023 р. № 11319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1760-23#Text>(дата звернення: 28.03.2024).

12. Про затвердження Порядку набуття та втрати статусу сирітських творів, фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань, умов їх дозволеного використання та ведення реєстру: постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2023-%D0%BF#Text>(дата звернення: 28.03.2024).

13. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 року № 687-XIV. ВВР. 1999. № 31. Ст. 246.

14. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 року № 9/98-ВР. ВВР. 1998. № 22. Ст. 114.

15. Про театри і театральну справу: Закон України від 31 травня 2005 року № 2605-IV. ВВР. 2005. № 26. Ст. 350.